GAZETA KRAKOWSKA

Nro 2.

z KRAKOWA dnia 4 STYCZNIA 1826 ROKU we ŚRODĘ.

— *Z Krakowa.* —

Na Dziewiątem Posiedzeniu Seymu Rzeczy-Pospolitey Krakowskiey dnia 19 Grudnia 1825 roku.

Delegowany Senator Radwański czytał niżey domieszczoną odpowiedź na uwagi Reprezentanta Gminy III miasta Krakowa w materyi Górniczey Izbie Ciała Prawodawczego przedstawione.

Na Sessyi Seymu Rzeczypospolitey Krakowskiey dnia 2 Stycznia 1826.

Marszałek Seymu dopełniwszy zlecenia Reprez ntancyi w złożeniu życzeń Nowego Roku Jaśnie Wielmożnemu Prezesowi Senatu Stanisławowi Hr. Wodzickiemu, z oświadczeniem w Imieniu Reprezentancyi publicznego szacunku dla Dostoynego Naczelnika Rządu, którego czyny mądrością oznaczone pomyślność Rzeczypospolitey zabezpieczaiąc, wzbudzaią ciągłą ufność zachowania tey iedności i zgody iakie uroczyste powołanie Rządu z Reprezentacyią Narorodową w wspólnych usiłowaniach o istotne potrzeby kraiu odznaczać winny.

Przyczem oznaymił Marszałek Seymu, iż Iaśnie Wielmożny Prezes Senatu przyiął wynurzone sobie w Imieniu Izby Ciała Prawodawczego uczucia z rozczuleniem Serca, z uprzeymym podziękowaniem, zapewniaiąc z swey strony szczery i nieograniczony dla Izby Ciała Prawodawczego szacunek i niezmienną staranność o dobro kraiu.

Leon Chwalibogowski,
Sekretarz Seymowy.

PRZEŚWIETNA IZBO REPREZENTANCYINA.

Głos JW. Reprezentanta Gminy III miasta Krakowa Hr. Potockiego naymożnieyszego Właściciela Kopalń i Hut w naszym Okręgu, iest tyle zastanawiaiącym, że czytaiąc go, znalazłem godnym naydoyrzalszego zgłębienia a przeto wartym gruntowney odpowiedzi, znalazłem go tey natury, iż kiedy w nim nic nie masz, coby nie zasługiwało na uwagę, przedsięwziąłem przeto na wszelkie mogące się natrafić wątpliwości z kolei, odpowiedzieć.

1) *Oświadcza JW. Hr. że tylko przeciw nieiakiey części proiektu do Prawa Górniczego przedsięwziął mówić:*

Właściciel Kopalń i Hut a razem dóbr nayznacznieyszych, w których co krok znayduią

się starożytne wyroby, nie powstaie przeciw całemu proiektowi, ale tylko przeciw nieiakiey części iego czyni uwagi, dowodzi to postępowanie prawdziwego i bezinteressownego Obywatela umiarkowania.

2) *Zaymuie Go sprawiedliwie nienaruszonność własności uważana iako kamień węgielny społeczeństw, zdaie mu się bydź naruszana, mimo powtarzania skrzętnego w proiekcie słów:* za zezwoleniem Właściciela *co mu się podobał nazwać* czczą formalnością.

Senat oparł swóy proiekt na własności, iak ią rozumieią Publicyści i iak ią opisuie istnieiące i dotąd nas obowięzuiące prawo w §§. 552 i 598 w słowach co do pierwszego §. 552 "Wewnątrz ziemi może robić (iey właściciel) wszelkie kopania i budowle podług woli swoiey i ciągnąć ztąd pożytki, *zachowuiąc ograniczenia wypływaiące z praw i przepisów względem kopalń, równie iak z praw i przepisów Policyi.*"

§. 598 "Używa także (używaiący przychodów) w takim samym sposobie iak właściciel kopalni i wydobywania kamieni, ieżeli iuż były zaczęte, przy zaczęciu używania przychodów; iednakże gdy idzie o takie roboty, które bez pozwolenia przedsiębrane bydź nie mogą, używaiący przychodów, nie może ich używać, *póki nie otrzyma pozwolenia od Cesarza* (dzisiay Senatu)."

Że zaś własność iest ograniczona prawem istnieiącem przez zachowanie przepisów i praw względem kopalń, równie iak praw i przepisów Policyi: Senat tchnąc duchem umiarkowania; mimo sobie do zachowania zostawionych takowych praw i przepisów przez zeszłe Rządy dużo twardych, czerpał swóy proiekt z nayliberalnieyszych iakie są w Europie w używaniu, to iest Francuzkich. Obrał więc ograniczenia własności nayłagodnieysze, a nawet i te o wiele złagodził.

Że zaś JW. Hr. zdaie się wątpić iżby ustawa iaka poprzedzaiących Rządów istnęła, i ieżeli ta miała mieysce tedy ią zniesła uchwała Króla Jmci Saskiego.

To przytoczenie znagla mnie do odpowiedzi: że musiała istnąć ustawa poprzedzaiącego Rządu, bo cóżby znosiła uchwała Królewska. Jednakże ia mam powody do twierdzenia że istnęła ustawa.

Uchwałę Maxymiliańską iako ustawę Górniczą zatwierdził swym Dekretem Nayiaśnieyszy Król Saski.

Mam dowody w ręku iż ś. p. Xżna Jmci Lubomirska w moc obowięzuiącey ustawy za Xstwa Warszawskiego prosiła o wydanie lenności na kopalnią w Lgocie i indziey, że na ten koniec wyznaczona była Kommissyia do odznaczenia miar. Znaydować się powinien Dekret Króla Jmci Saskiego w Archiwum samego JW. Hr., udzielaiący lenności Xciu Jmci Pszczyńskiemu na Galman w Departamencie Krakowskim z opłatą pieniężną 3600 Złp. corocznie, który Dekret zastrzegł, ażeby Xżę Jmci Pszczyński nie śledził Gałmanu w dobrach Nayiaśnieyszego Królewica Xcia Cieszyńskiego Dziedzica Chrzanowa ni Xżney Jmci Lubomirskiey. Podobnego Dekretu udzielił był Wydziałowi Dochodów Publicznych Pełnomocnik Xżney Jmci, wczasie gdy nabywała kopalnią Węgla w Sierszy od Xcia Jmci Alberta.

Powtarzanie przeto zezwolenia właściciela, nie iest czczym wyrazem, ale opartym na złagodzoney ustawie.

3) *Mówi daley JW. Hr. że przyymuiąc Zasadę własności; proiekt do prawa takową nadwereża.*

Zasadę własności iaką przypuszcza przywiedzione powyżey prawo, biorąc za Zasadę proiektu, nie można przypuścić, iżby ią nadwerężał proiekt do prawa, bo obeymuie prawa i urządzenia względem kopalń, a tego Artykół 552 kodexu wymaga.

4) *Przywodzi: że wola Właściciela nic nie znaczy, gdzie władza wyższa ostatecznie o własności stanowi.*

Władza wyższa nie może postępować podług woli swoiey ale podług obmowy prawa, którego gdyby nie było, każdy iey administracyyno-policyiny wyrok podpadałby podeyrzeniu o arbitralność. Wola właściciela o tyle iest ograniczona prawem, o ileby wyraźnemu iego znaczeniu była przeciwną.

5) *Zapytuie się JW. Hrabia.*

W ogólności przed wszystkiem przewodzi do tego prawa chęć zachowania a ten iest attrybucyą administracyyną Rządu — w szczególności zaś

a) *Czy do tego Układu przewodzi chęć obudzenia przemysłu? i na dowód wzywa, aby sie każdy przypatrzył iak się wszędzie roschodzą dymy hutne, iak wszędzie iest pokopana ziemia iak tysiące rąk są zaięte wytworem Kopalń chociaż bezskutecznie*

Odpowiadam tak iest, to iest między innemi dążenie Rządu, aby się co raz mocniey porządku, przemysł mógł szerzyć: i dla tego to będąc gotowym odstąpić od praw i Urządzeń daleko twardszych, iakie mu Rządy poprzednie zostawiły do wykonania a nawet i Kommissya Organizacyina w Urządzeniu Wewnętrznem Senatu, w słowach — " Stan dotychczasowy „ Admistracyi Kopalń i fabryk Krajowych będzie utrzymanym w całey swoiey rościągłości „ dopóki inaczey Senatowi nie będzie się podobało rozporządzić„ przedsięwziął wprowadzić Projekt do prawa, pełen ulg a razem utrudnień dla chcących śledzić minerały w cudzych własnościach, pokazał przeto życzenie, aby się sami Właściciele trudnili śledzeniem i wytwarzaniem darów natury.

Bezowocne, co się w tym gatunku robot przytrafia, usiłowania w samem śledzeniu, mało są kosztownemi, i nikogo zubożyć nie potrafią.

b) *Czy na tey zasadzie że Rząd ma prawo do wszelkich własności gdzie idzie o dobro powszechne? Zapytuie się zarazem JW. Hrabia, dla czegoby się ta zasada dała rościągnąć tak daleko iżby się zatrzymała na płodach podziemnych, a właściciel ziemi nie miałby bydź przymuszonym do przyięcia w mieysce zwyczaynego sposobu gospodarowania innego; któryby lepszym sądzono, lub w razie przeciwienia się do ustąpienia swey własności za poprzedniczem wynagrodzeniem temu, któryby takowy sposob zaprowadzić usiłował.*

Rząd nieprzypisuie sobie prawa do wszelkich własności mianowicie Kopalnianych, prócz tych iakie stały się iego Własnością przez Zasady; ale tylko twierdzi, że ma prawo pilnowania Urządzeń i praw iakie zastał; na przyszłość zaś, iakieby w projekcie przedstawionym były uchwalone. Zawsze iednak usiłuie pilnować tego, aby Właściciele ziemi chciel bydź właścicielami Kopalni, bądź sami, bądź pozwalaiąc Towarzystwom, albo łącząc się zi niemi. I w tedyby tylko Rząd był znaglonym i to w ostatecznym przypadku przyznać ko-

nu innemu koncessyą, gdyby Właściciel nie baczny maiąc wyiawione dary Opatrzności nic nie chciał dla siebie, ani swoich następców przedsiębrać.

Gospodarowanie na powierzchni kiedy nie ma nic wspólnego, z budownictwem podziemnem, niezaprzeczenie zostawia się zawsze iey dziedzicowi, a gòrnictwo w bardzo nie wielkiey części i to za sowitem wynagrodzeniem ścieśnia nieco warsztat Rolnictwa.

6) *Przypuszcza W. Hrabia że powyższa Zasada iest sprawiedliwą, gdzie idzie o korzyść powszechną, widoczną iak w kanałach drogach i podobnych należących do wszystkich.*

I ia przeczyć podobney zasadzie nie mogę, bo się opiera na Artykule 545 Kodexu w słowach — "Nikt przymuszonym bydź nie może do ustąpienia swoiey własności wyiąwszy przypadki użytku publicznego, i to za poprzedzaiącem sprawiedliwem wynagrodzeniem.

7) *Dopuściwszy że wskazane prawidła miałyby nieiaką korzyść chwilową, zapytuie się JW. Hr.*

a) *Czyli nie są wątpliwe?*

Jeżeli śledzenie minerałów iest porządne, ieżeli szyb znaleźczy wyśledzi przez swe podkopy ich dążność i pochyłość a nawet potęgę, a ztąd udowodni, czy to iest żyła, warstwa lub zawał, nie mogą natedy te prawidła bydź wątpliwemi.

b) *Czy nie są szkodliwe?*

Postępuiąc podług powyższych ostrożności, iak tylko pobyt minerału ma opowiadaiącą potęgę, ieżeli obfitość wòd nieprzeszkadza, lub są szrodki na ich pokonanie; iak tylko lasy do budów podziemnych i materyiał opałowy na popęd hut iest łatwym do nabycia, wziąwszy to wszystko pod ścisły rachunek, ieżeli się kopalnia z hutą może utrzymać w zysku, możeszże takie przedsiębierstwo bydź szkodliwe.

c) *Nie sążż niszczące na przyszłość?*

Mogą bydź niszczące. Dla tego też Rząd iako Gospodarz kraiowy, czuwaiąc nad tą odnogą gospodarstwa, winien ostrzegać o nadużyciach tey nagłey korzyści, a nawet baczny na tę uwagę, ostrzegał tych piśmiennie, którym dawał koncessyie, żeby swe rudy wytapiali w kraiowych hutach, czego niesłuchaiąc sami sobie niechay przypiszą nagłe pozbawienie się korzyści, którąby mogła trwać ciągle i na długo.

8) *Kończy JW. Hr. uwagą; że silenie się bez granic, wystawia na to, że się zarzucamy płodem bezcennym, i że potomkom zostawiemy ślady bezpieczney chciwości.*

Odpowiedź powyższa zaradzi w części obawie, gdyby Rząd nie był przeszkadzanym w czuwaniu zbliska nad kopalniami i hutami.

Niechay i mnie godzi się skończyć uwagą, która sam Rząd naymocniey zaymuie. A ta iest: że zawsze szukanie iednego wyłącznie minerału. który teraz iest pokupnym, niemoże bydź zaspakaiaiącem na przyszłość. Wiemy że Galman iest tylko pokrywą lub podściołem innego minerału przynaymniey w naszym kraiu, a tego drugiego odbyt iest stały, to iest *Ołowiu.* Tego maiąc niewątpliwe wszędzie ślady szukać nam iak nayusilniey przystoi w większey głębi niżeli go starożytni dosięgali, tem mocniey, że szrodki osuszania kopalń są dzisiay bez porównania łatwieysze.

Szukanie więc i dobywanie Galmanu, chociażby się i na krótki czas przebrał, może dać sposób znalezienia ołowianki. Mamy tego w naszym Okręgu zbyt częste przykłady, a tą znalazłszy nowe nabycie i galmanu w większey iak dzisiay głębi stałoby się nie mylnem.

W Krakowie dnia 16 Grudnia 1825 r.

Felix Radwański,
Delegowany z Senatu.

Z Paryża d. 20 Grudnia.

W przeszłym tygodniu Kommissya złożona z Panów Marc, Adelon, Paisset, Burdin i Husson, złożyła Akademii medyczney uwagi swoie nad zapytaniem: Czyli taż Akademia roztrząsaniem skutków magnetyzmu zwierzęcego zaymować się może? Których treść następuiąca: " Wyrok który przed lat 41 wyznaczona do tego Kommissya wydała (właśnie wtedy: gdy Mesmer tę naukę ogłaszać zaczął) i który magnetyzmowi wcale nie sprzyiał, nie powinien Akademii wstrzymywać (którey obowiązkiem iest, aby z postępem czasu i ona daley postępowała,) od czynienia nowych badań. W Medycynie jak ogółem w umieiętnościach, niemasz rzeczy, o którychby stanowczo wyrokować się dało. Wypadki nowych postrzeżeń zdaią się bydź w rzeczy samey w każdym względzie rozlicznemi. Akademiia francuzka niepowinna dozwalać, aby ią lekarze niemniey (Hufeland i inni) wyprzedzali; a przynaymn iey istotnem iey iest obowiązkiem czuwać nad tem, aby ten nowy sposôb leczenia przez osoby niepowołane do tego, wykonywanym nie był. " Dotąd ieszcze Akademiia nic w tym względzie nie postanowiła.

Proces Ouvrarda, trybunał Królewski przekazał Izbie Parów, z powodu że do niego i Parowie w plątani są (dziennik Sporôw wymienia tu Hrabiów Bordesoulle i Guilleminot,) a o tych izba wyrokować nie ma władzy. Dodaiemy przy tem, iż posiedzenia izby Parów, które iako naywyższy sąd uważaną bydź powinna, publicznemi bywaią.

Trybunał Kassacyiny na dniu 16 t. m. postanowił, iż każdy ktokolwiekby własny dom podpalił, a to w chęci aby summa assekuracyyna wypłaconą mu była, iako podpalacz uważany i stósownie do prawa gardłem ukarany bydź ma.

Część wyborców w mieście Wernwius usiłuie na mieysce zmarłego Jenerała Foy, adwokata Dupin (sławnego obrońce Konstytucyonisty) członkiem izby Deputowanych obrać.

Ogród czyli Park Mousseaux, który był własnością Xcia Orleans, sprzedany został za 2 mill. i 2 kroć sto tysięcy fr. w mieysce iego ma bydź nowy cyrkuł miasta założony.

Sławny Massieu, głuchoniemy i ulubiony wychowaniec wiekopomnego Siccarda, iest teraz pierwszym nauczycielem mowy znakowey w instytucie głuchoniemych w Rodex. Odrzucił on zyskowne propozycye, które mu z Anglii i Ameryki czynione były.

W przeciągu dni 10 sprzedanych tu zostało 25 tysięcy Exemplarzy nowego wydania Komedyi Moliera pod tyt: Swiętoszek (Tartuffe) exempl: po groszy 15. Konstytucyonista donosi, iż to arcydzieło Moliera we wszystkich Gimnazyach zakazane iest.

Pismo P. Würtz wikaryusza w St. Viziez, pod tyt: Listy do Xiędza de La Mennais, iako zawieraiące nieumiarkowane wyrazy przeciwko wolnościom gallikańskiego Kościoła, zostało w Lionie zapieczętowane.

Z Madrytu d. 8 Grudnia.

Austryacki Minister w imieniu swego monarchy złożył Królowi naszemu wielki krzyż orderu S. Szczepana, a Królowey dekuracyą orderu gwiazdzistego Krzyża.

Dekretem Królewskim zapewnioną została połowa żołdu wszystkiem oficerom Hiszpańskiem, będącym na urlopie na czas nieograniczony.

Wiele osób, które z powodu sprawy Besieresa na wygnanie wskazane były, odebrały pozwolenie powrócenia do stolicy.

Dwóch bogatych negocyantów z Kadyxu, Gorryollo i Albareda mianowani zostali deputowanemi, aby u Rządu naszego starania czynili celem podniesienia miasta Kadyxu do rzędu miast wolno-handlowych.

Zastanawia to powszechnie, iż gazeta nasza nie wacha się mówić o sile morskiey Rządu Mexykańskiego, z dodatkiem ieszcze że na rachunek tego Rządu, okręty w Anglii i Ameryce północney buduią się.

Nietylko wystawienie na teatrze, ale nawet i sprzedarz tragedyi pod tyt: Numancya, wzbronioną została. Sztuka ta niedawno z wielkiem oklaskiem przyiętą tu była.

Z Lizbony d. 4 Grudnia.

Jego K. M. wyzdrowiał zupełnie z słabości na nogę, spodziewamy się dnia 6 t. m. przybycia iego z zamku mieyskiego Mafra do tuteyszey stolicy.

Od chwili ogłoszenia traktatu z Brazylią ożył niezmiernie ruch handlowy, i wiele okrętów biorą ładunek z którym do Brazylii, popłyną.

Z Londynu d. 17 Grudnia.

W ostatnich dniach, Król Jegomość w Gabinecie swoim bardzo wiele pracował. Wczoray o godzinie w pół do iedynastey Hr. Liwerpool, łącznie z Kanclerzem skarbu do Londynu przybyli, i prawie ze wszystkiemi znayduiącemi się tam Ministrami pracą zatrudnili się. Pałac Hr. Liwerpool przez cały dzień tłum ludu zapełniał.

Nieufność która w obecnym niedostatku pieniędzy prawie wszystkich umysły opanowała, przyczyną było znakomitych szkód. Żaden dom bankierski nie był oszczędzony, a wielu nayszacownieyszych i nayznakomitszych wypłaty wstrzymać musieli, gdy chwilowemu natłokowi oprzeć się niebyli wstanie. Nielepiey działo się, i w innych mieyscach. Cały system kredytowy banków, doznał wstrząśnienia, i ze wszystkich stron naczelnicy ich zbiegli się, aby obligi i wexle na gotówkę lub banknoty zamienić, i z takowemi na prowincyie udać się. Kapitały na ożywienie handlu poświęcone, co raz drobniały, iedyna nadzieia wymierzoną była na główny bank, który wrzeczy samey w tey epoce przesilenia naywiększych dołożył starań, aby stan kupiecki, gotówką zasilać. Dyrektorowie zboczyli nawet ze zwykłey drogi postępowania, i na papiery zwane Konsolidacyie i inne obligi Angielskie, znaczne poczyniły awanse, która to czynność na interessa banków prowincyonalnych zbawienny wpływ miała, zwłaszcza że te naywiększą część swych kapitałów, w publicznych papierach posiadaią. Bez przykładną była liczba wexlów protestowanych codziennie. Przedwczorayszy dzień w *City* (w starem mieście), ważnieyszym był od poprzedzaiących; pokazuie się że dyrektorowie banku w dniu czwartkowym wzieli postanowienie, puścić w obieg banknoty od iednego i dwóch Fs. co wczoray do skutku przyprowadzili, a postąpienie takowe zyskało potwierdzenie Hr. Liwerpool. Dodaią przecięż, że środek takowy w ten moment ustanie, gdy tylko niedostatkowi gotowizny zaradzonym będzie.

Rano wczoray rozeszła się iuż pogłoska, którą się potem zupełnie utwierdziła, że nacisk do domów bankowych iuż ustał, a natomiast zaufanie w domach wypłaty uskuteczniaiących zagruntowało się co wszystko wypadkiem było nadzwyczaynych usiłowań tychże, aby wszelkie żądania zaspo-

koionemi zostały. Twierdzą o iednym z domów, że w tym natłoku interessów, tenże w przeciągu 4ch dni, milijon i 700,000 Fs. wypłacił. Naczelnik tegóż domu ciągle przez dni 4ry osobiście znaydował się przy Kassie, nawet godzinę dłużey iak zwykle Kantor iego był otwarty. Tym czasem puszczanie w Kurs ieden i dwu funt: Banknotów ieszcze nie zewszystkiem ustało. Utrzymuią niektórzy, iż środek ten dla Prowincyy korzyść, a dla Londynu szkodę przyniesie. Słychać także, iż wywóz złota i srebra wstrzymanym bydź ma.

Znaiomi podróżnicy po Afryce, Kapitanowie Clapperton i Pearce, iako też doktorowie Wilson i Morisson badacze natury, których usiłowanie zmierza do odkrycia drogi do Sookatoo; wymierzyli wysokość góry Pic na wyspie Teneriffie, i po wielu dostrzeżeniach naznaczyli iey przeszło 11,000 stóp wzniesienia nad powierzchnią morza. W pewnym punkcie, oddzieli się Kapitan Pearce z Doktorem Morisson od Kapitana Clapperton, i uda się w okolice ieziora Tsad, którego obwód i położenie determinować maią a ztąd w kierunku wschodowym do Abissynii udadzą się. Dotąd ieszcze udowodnionem nie iest, że Niger z Nilem łączy się.

Waleczny Cunvigham, Kapitan korsarskiego okrętu Jenerał Soublette, umarł.

Pod zawiadowstwem Lorda i Lady Granville, założoną została w Paryżu szkoła dla dzieci ubogich Anglików, którzy się w Paryżu znayduią, na utrzymanie zaś teyże dostarczą funduszu dobrowolne składki.

Rozkrzewienie robaczków Cochenilli w okolicach Barcellony, znaczne obiecuie korzyści. Pomimo słotnego i zimnego powietrza w miesiącu Październiku i Listopadzie, mimo zawiązki robaczków w dobrym utrzymały się stanie. Na przechowanie ich przez zimowe miesiące wystawiono szklarnie; i sądzą że gdy robaczki tak znakomicie się rozmnożyły, wkrótce nowe zakłady celem chodowania ich obmyślić potrzeba będzie.

Hiszpaniia posiada znakomite Kopalnie; i gdyby roboty około tychże przedsięwziętemi, a stan rolnictwa poprawiony został; wkrótce zastąpićby można dochody, które z odpadłemi zamorskiemi kraiami utracone zostały. Biega pogłoska, że niedawno iedna znakomita Dama, chodowanie jedwabników na sposób chiński oyczyznie swey przyswaiać zaczęła.

List iednego z agentów kompanii Londyńskiey do wydobywania Kruszczów w Rio-de la Plata, pisany z Upsallata, opiewa: " Siedlisko nasze iest u podnoża środkowego pasma gór Andów, w mieyscu, które niepłodnością swą naypodobnieysze iest do pustyń Arabii piaszczystey. Zacząwszy od Mendoza, aż do tey dzikiey pustyni, przeciąg mil 50 ani dla ludzi ani dla bydląt pożywienia nie wydaie, prócz wody śniegowey; i wszelka żywność na grzbiecie, mułów z Mendoza zprowadzaną bydź musi. Miasto to całe budowane iest z drzewa, które z Tucuman z odległości mil 1000 sprowadzane było. Co się zaś wydobywania Kruszczów dotycze, życzylibyśmy aby ci, którym się zamiar ten w Londynie przyśnił tu przybyli, dla przekonania się o wszelkiem niepodobieństwie korzyści, i że zamiar ten bez skutku zostawić wypadnie. „

Od granic Tureckich d. 1 Grudnia.

Gazeta w Tryeście wychodząca donosi pod dniem 6 Grudnia: słychać tu że Ibrahim Basza wiele greckich rodzin, które pod czas wyprawy do Misitra w niewolą woien-

ną zagarnął, na 40 okrętach przewozowych do Egiptu wyprawić miał.

Mowią także że Mechmed-Ali, nayznakomitszego Kolonistę nazwiskiem Jumel otruć kazał, a wdowę iego z Kraiu wygnał.

Osobliwszy instynk dzikich koni i innych zwierząt w południowey Ameryce.

Pisarz Francuzki Dauxion Lavayesse, udziela w swoiey podróży do Hiszpańskiey Guyany, następuiących wiadomości o stadach dzikich zwierząt, mianowicie koni w tym kraiu. Bydło rogate, konie i osły, które Europeyczykowie do Ameryki sprowadzili, rozmnożyły się tam w ogromne stada. Niektòre żyią na wielkich pastwiskach, a Hiszpanie zaymuią się bardzo troskliwie chowem tych zwierząt. Właściciele, którzy posiadaią grunta na 15 do 20 mil w obwodzie, maią częstokroć 30 do 40,000 sztuk rogacizny, koni, osłów i mułòw. Że zaś niepodobna mieć zawsze na oku tak wielkich trzód, wypalaią im więc tylko znaki na skòrze i puszczaią na pola. Pięć do sześciu razy w roku odbywa się powszechne polowanie; każdy właściciel wyszukuie swoie zwierzęta pomiędzy schwytanemi, i przedaie z nich naypięknieysze, Lecz tysiące takowych zwierząt tułaią się samopas po puszczach, niemaiąc właściciela. Szczególnie konie żyią pospołu w dzikich trzodach po 5 do 600, a czasem i po 2000. Paszą się one po niezmiernie wielkich łąkach, gdzie niebezpiecznieby dla poiedynczych osòb było, chcąc ie łapać lub im przeszkadzać. W suchey porze roku muszą niekiedy o dwie i trzy mile szukać wody. W tym przypadku puszczaią się w tę wędrówkę porządnym szykiem, po cztery obok siebie, tak, że niekiedy kwadrans cały koło iakiego mieysca stado przeciąga. Cztery do pięciu koni idzie w przedniey straży o 50 lub mniey więcey kroków od trzody. Spostrzegłszy te czaty człowieka lub Jaguara (tygrys Amerykański), daią przez rzenie znak, i całe stado zatrzymuie się natychmiast w mieyscu. Jeżeli przedmiot ich niespokoyności schodzi im z drogi, ruszaią daley; gdyby zaś miał przedzierać się przez ich szeregi, napadaią na niego i rozdeptaią. Naylepiey więc ustępować im z drogi i puszczać ie spokoynie mimo siebie. Prócz tych czat maią także swoiego wodza, ktòry między temiż a stadem idzie. Pięć lub sześć innych koni idzie po każdey stronie, aby reszta swoich szeregòw niełamała. Jeżeli ktòry z nich opuszcza główną trzodę bądź z głodu, lub z pragnienia, lub z innego powodu, rzucaią się kłami na nieporządne zwierzę i przymuszaią ie do powrotu na swoie mieysce. Na wyspie Trynidad słyszałem często o tey nadzwyczayney karności między dzikiemi końmi i ledwom temu mògł wierzyć, lecz na brzegach rzeki Guarapiche byłem po dwa razy sam tego świadkiem, i pozostałem tam przez pięć dni, dla uważania pilnie tey osóbliwszey domyślności koni. Còś podobnego zdarzyło mi się widzieć po nad brzegami Orinoko między dzikiemi wołmi. Przed każdem stadem idzie dowodca, a inny dowodzi tylną strażą. — Mieszkańcy tych okolic zapewniaią, iż ten sam porządek zachowuią dzikie osły. Za zbliżeniem się wspólnego nieprzyiaciela nigdy się nie skupiaią, lecz okazuią więcey chytrości i zręczności, niż konie, aby się nie dać usidlić, lub żeby zemknąć, gdy są uięte. Przypominam sobie, iż iednego razu widziałem w ogrodzeniu w Corupano dzikiego muła, ktòry się rzucił na ziemię i udawał nieżywego, lecz nimeśmy się spostrzegli, zerwał się znowu z ziemi, przedarł się przez zagrodę i uszedł. Trzydzieści osób puściło się tuż za nim w pogoń, i ścigaiąc go dwie mile, niemogły dostać.

DODATEK DO No. 2. GAZETY KRAKOWSKIEY

z KRAKOWA dnia 4 STYCZNIA 1826 ROKU we SRODĘ.

Z Wiednia d. 11 Grudnia.

Przybyły tu P. Hudson Lowe iest przedmiotem powszechney ciekawości. Publiczność znakomitsza tłoczy się na pokoie Xcia Metternich, iako też do Posłów Angielskiego i Francuzkiego, celem oglądania męża którego imie w dzieiach czasów naszych na zawsze zostanie pamiętnym. Lecz Gazeta powszechna utrzymuie, że iakkolwiek usługi iego są wielkiemi; niepowinien był przecież ziawiać się w mieście gdzie syn Napoleona wchodzi do grona panuiącey rodziny, i iest celem powszechnego uszanowania i miłości: oraz przychylność teyże dostoyney rodziny posiada.

Według listów z Tryiestu odebrać tam ia n o na dniu 8 b. m. wiadomość, którą przywiózł nadeszły z Prewesy statek po 6ciu dniowey podróży, że flotta Kapitana Baszy dnia 25 Listopada przed Missolungi stanęła, poczem spodziewano się, iż poddanie się twierdzy wkrótce nastąpi. Rozchodziła się także pogłoska, iż znayduiąca się w Misolongi Kommissyia rządowa wschodniey Grecyi, w chwili zbliżania się flotty twierdzę tę opuściła, i do Zante schroniła się.

Z Rzymu d. 7 Grudnia.

Na Konsystorzu który d. 12 t. m. odprawi się, maią bydź oba Nuncyuszowie Papieżcy w Paryżu i Madrycie (Machi i Giustiniani) do godności biskupów wyniesionemi. Mówią także, iż wkrótce spotka ich dostoieństwo Kardynalskie; w przyszłym bowiem miesiącu Marcu 8 Kapeluszów Kardynalskich rozdanemi będą.

Jego świątobliwość zamienił karę dożywotniego siedzenia na galerach, na którą Garafalini był wskazany, na karę zamknięcia w fortecy na całe życie, w zamku Civita Castelana. Również i trzey członkowie owego towarzystwa wyrok swòy otrzymali, iako to: Magnani na 7 lat, Nanni na 4, a Kawaler Spada na 3 lata uwięzienia w fortecy.

W pałacu Kwirynalnym wyprzątaią pokoie, w których iak słychać, Królowa Sardyńska lub Xżę Delfin fran:, mieszkać ma.

Sławny obraz Fortuny, arcydzieło malarza Gwido-Reni, wyniesionym został z galeryi Watykańskiey, w którey iak się zdaie, żadne historyczne lub allegoryczne malowanie mieysca mieć nie będzie, chyba, gdyby takowe z dzieiami świętemi związek iaki miało. Że zaś postać Fortuny nago

malowaną była, bydź może, iż ta okoliczność do oddalenia iey powodem stała się.

Od brzegów Menu d. 24 Grudnia.

Magistrat miasta Freyberga ogłosił rozporządzenie, w skutek którego każdy właściciel domu karze 3. talarów podlegać będzie, ktòregoby przekonano, iż w domu iego fechtowanie odbyło się, a on o tem władzę akademicką uwiadomić zaniedbał.

W pierwszym tygodniu Grudnia w Heldburgu zakwitły róże na wolnem powietrzu rosnące; i ieszcze 12 Grudnia przysłano do Hildburghausen bukiet ròż, które tamże uszczknięte były.

Pitschaft, tak zwany niewstrzymany Filozof, który na rozkaz Rządu Hessenkasselskiego w szpitalu był zamknięty; umknął ztamtąd d. 7 Grudnia w nocy, iuż po trzeci raz.

Z Niderlandu d. 21 Grudnia.

Na naprawę czterech Katolickich Kościołów, Monarcha nasz przeznaczył 10 tysięcy złotych; i dla 117 wychowańców filozoficznego Kollegium pensye ustanowił.

Jak słychać, proiekt do organizacyi gwardyów obywatelskich, o którym na początku posiedzeń izby seymowey tak wiele mówione było, do skutku nie przyidzie, i na nowo cofnionym zostanie.

Sławny malarz Dawid niebezpiecznie chory; równie iak Jenerał Foy cierpi na puchlinę serca.

Z Minchen d. 20 Grudnia.

W roku 1802 z woli Rządu odłożone było nabożeństwo w Wigilią, powszechnie o godzinie 12 w północ obchodzone, czyli tak nazwana msza pasterska, na godzinę 5 rano. Teraźnieyszy Król Bawarski przywrócił obrządek ten iak dawniey był obchodzony; to iest: na godzinę 12 w nocy.

Z Kopenhagi d. 17 Grudnia.

Nieiaki P. Kloss, koniuszy Cesarza Brazyliyskiego, przeprawił się niedawno przez Bełł do Finlandyi.

Gazety nasze ciągle zapełnione są doniesieniami o szkodach przez burze zrządzonych. Wyspa Laland szczególniey ucierpiała.

Tuteyszy Matematyk Aschlund zapowiada bardzo ważne odkrycie w astronomii. Podług iego twierdzenia, xiężyc tak iak i planety, własnem świecą światłem.

Teatr Narodowy.

Jutro we Czwartek, dnia 5 b. m. daną będzie Komedya w 4 aktach, z niemieckiego przetłomaczona: *Ciche wody brzegi rwą.*

Dnia 2 i 3 Stycznia 1826 r.

Cena Zbóż różnego gatunku na Targu w Krakowie sprzedawanych.

Korzec	1. Zł.	1. gr.	2. Zł.	2. gr.	3. Zł.	3. gr.	4. Zł.	4. gr.
— Pszenicy	11	15	11	—	10	18	9	—
— Żyta	7	—	6	15	6	—	5	15
— Jęczmienia	6	—	5	—	4	15	4	—
— Owsa	3	24	3	18	3	15	—	—
— Jagieł	19	—	18	—	17	—	16	—
— Grochu	7	—	6	—	5	—	—	—
— Rzepaku	13	24	13	—	12	—	—	—

W Gdańsku dnia 26 Grudnia.

Łaszt 30 Korcy wynoszący.

Pszenicy	od	Złp.	540	do	600.
Żyta	—	—	318	—	330.
Jęczmienia	—	—	270	—	300.
Owsa	—	—	180	—	210.
Grochu	—	—	270	—	304.

LOTERYIA KRAIOWA.

W 171 Ciągnieniu dnia 4 Stycznia 1826

roku w przytomności osób od Rządu do tego wyznaczonych, wyciągnięte z koła zostały Numera następuiące:

64. 27. 71. 10. 23.

Przyszłe Ciągnienie 172 d. 11 Stycznia r. b. przypada.

Uwiadomienie
O Loteryi.

W ciągnieniu Klassy Vtey. Królewsko-Pruskiey Loteryi Klassyczney 52 wygrały następuiące Numera:

Numer 81,891 Talarów 500. Numera 19,908. 42,715. po Tal: 200. Numer 70,106 Tal: 100. Numera 39,699. 39,700. 55,201. 55,210. 55,211. 55,218. 42,718. 81,879. 81,894. po Tal: 50. Numera 15,075. 15,079. 19,920. 51,169. 55,216. 61,678. 61,682. 61,685. 61,695. 61,698. 61,700. 67,427. 70,105. 70,120. 81,876. 81,884. 81,887. po Tal: 40. Numera 15,076. 15,082. 15,088. 19,912. 19,915. 39,691. 39,695. 51,165. 51,168. 51,171. 55,203. 55,204. 55,209. 55,225. 61,680. 61,683. 61,688. 61,692. 61,694. 70,113. 70,125. 81,883. 81,886. 81,889. 81,900. po Talar: 30.

W ciągnieniu Królewsko-Pruskiey 74tey małey Loteryi wygrały następuiące Numera:

Numer 6,857 Talarów 1,200. Numer 5,768. Tal: 100. Numera 5,754. i 5,769. po Tal: 20. Numera 5,751. 5,752. po Tal: 10. Numera 483. 485. 5,755. 5764. 5,771. 5772, 5,774. 6,852. 6853. 17,021. 17,022. i 17,027. po Tal: 4.

W Kantorze Loteryi podpisanego w Ulicy Szpitalney, w domu Królewsko-Pruskiego Pocztamtu iako też u iego tuteyszych Subkollektorów dostać każdego czasu można: Losów do pierwszey Klassy Królewsko-Pruskiey 53 Klassyczney Loteryi, która będzie dnia 17 Stycznia R. 1826 ciągniona, tudzież Losów do Królewsko-Pruskiey 75tey małey Loteryi, którey ciągnienie dnia 21 Stycznia r. 1826 nastąpi. Los cały na Loteryą Klassyczną kosztuie przez 5 Klass Talarów 30 w złocie, a na małą Loteryą Talarów 3 groszy srebrnych 2 1/2.

W Krakowie d. 31 Grudnia 1825 r.

Heinze
Sekretarz Królewsko-Pruskiego Pocztamtu, i Kollektor Loteryi.

Uwiadomienie.

Królewsko Pruski Sąd Nadziemiański Pruss zachodnich wzywa i zapozywa ninieyszym wszystkich nieznaiomych Sukcessorów i Spadkobierców Józefa Jaworskiego na dniu 30 Grudnia r. 1822 w Sulnowie pod Szwecem zmarłego, który z okolicy Krakowa ma bydź rodem i na ostatku za Ekonoma u posiadacza Dóbr Zboińskiego w Kozłowie pod Szweciem w służbie zostawał, ażeby się w przeciągu dziewięciu Miesięcy, a naypóźniey w terminie na dzień 19 Lipca r. 1826 przed delegowanym Assessorem Sądu Nadziemiańskiego JP. Fischer wyznaczonym w tuteyszym Sądzie Nadziemiańskim osobiście albo na piśmie zgłosili, iako Sukcessorowie zmarłego Ekonoma Józefa Jaworskiego, legitymowali i dalszego oczekiwali postępowania, przyczem tymże tuteysi Kommissarze Sprawiedliwości Conrad, Hennig, Brandt, Glaubitz, Raabe i Goering iako Mandatariusze proponuią się.

Ankündigung.

Von dem Königlich-Preussischen-Ober-Landes-Gericht von Westpreussen werden alle etwanigen unbekannten Erben und Erbnehmer des am 30ten December 1822 zu Sulnowo bey Schwetz verstorbenen Joseph von Jaworski, welcher aus der Gegend von Krakau gebürtig sein soll und zulezt als Wirtschafter bey dem Guts-besitzer von Zboinski zu Koslow bey Schwetz, in diensten gestanden hat, hierdurch aufgefordert und vorgeladen, sich binnen neün Monate und höchstens in dem auf den 19 July 1826 vor dem Deputirten Herrn Ober-Lands-Gerichts-Assesor Fischer anstehenden Termin hier auf dem Ober-Landes-Gerichte persönlich oder schriftlich zu melden, sich als Erben des verstorbenen Wirtschafters Joseph von Jaworski zu legitimiren und dem nebst weitere Anweisung zugewärtigen, wobey denselben zugleich die hiesigen Justitz-Commissarien Conrad, Henning, Brandt, Glaubitz, Raabe und Goering als Mandatarien in vorschlag gebracht worden.

Gdy w czasie przepisanym a osobliwie w terminie wyż oznaczonym żadne zgłoszenie z strony nieznaiomych Sukcessorów nie nastąpi, więc pozostałość zmarłego Ekonoma Józefa Jaworskiego składaiąca się z 131 Talarów w gotowiznie i z wielu aktiwow resp: 600 Talarów, 600 Talarów 197 Talarów 10 Talarów 22 srebrn: gr. 6 denarow i 120 Tal: iako Dobra bez Pana, Fiskusowi przyznaną zostanie.

W Kwidzynie d. 2 Sierpnia 1825 r.

Królewsko Pruski Sąd Nadziemiański Pruss zachodnich.

Solte in der vorgeschriebenen Frist und namentlich in dem anstehenden Termin keine meldung von Seiten der unbekannten Erben erfolgen, so wird der in 131 Rth baar und in merehren Activis resp: 600 Rth. 600 Rth. 197 Rth. 10 Rtb. 22 sgr. 6 pfenige und 120 Rth. bestehende Nachlaß des verstorbenen Joseph von Jaworski als ein verlassenes Gut dem Fisco zugesprochen werden.

Marienwerder am 2 August 1825.

Königlich = Preuss. Oberlandes-Gericht von Westpreussen.

Edictal Citation.

Małżonkowie Jan i Róża Praczka na Młynie Kühnau pod Simianowicami zamieszkali, zapozwali małżonkow Jakoba i Annę Schweinoch w dniu 5 Listopada 1821 r. za to, że utrzymuią Prawo własności Młyna wodnego Kamiń w Bytońskim powiecie położony, którego zwyż wspomnieni małżonkowie kontraktem kupna drogą sądową w dniu 10 Listopada 1812 r od w tenczaowego posiadacza Jakóba Schweinoch nabyli, lecz do tychczas Pozwy do Sukcessorów Prowokantów, Andrzeia i Walentego Schweinoch, ktorzy iak donoszono w Królestwie Polskim, czyli w Okręgu Wolnego Miasta Krakowa zamieszkiwać maią, bez użytku wracały, z tem świadectwem poczty, że wyśledzeni bydź nie mogli.

Zatem Bracia Andrzey i Walenty Schweinoch ninieyszym edi taliter cytuią się, aby w terminie dnia 27 Stycznia 1826 r. do instrukcyi sprawy na zwyż podaną skargę Prowockacyiną, w kancellaryi Sądowey Zabrze, czyli osobiście lub przez Adwswkd Plenipotencyą i informacyą opatrzonych stanęli, przeciwnie w niestawieniu się, doznawać będą Diffamacyą in Contumaciam. Skarga wspomniona w Niedziel cztery przyznana, i do wiecznego milczenia wskazani zostaną.

W Gliwicach d. 12 Października 1825 r.

Urząd Sądowy Państwa Królewsko-Bawarskiego Zabrze Powiatu Bytońskiego.

Glatzer.

Die Johann und Rosina Praczkaschen Eheleute auf der Kuhnauer Mühle bey Simjanowitz haben die Jakob und Anna Schweinochsche Erben wegen behaupteter Eigenthums Ansprüche auf die zu Kamin Beuthner Kreises belegene mahl Wasser mühle, welche obgedachte Eheleute mittelst gerichtlichen kauffontrakts vom 10ten November 1812 vom damaligen Besitzer Jakob Schweinoch acquirirt, unterm 5ten November 1821 zur Klage provocirt; es sind aber bis jetzt die Citationen an zwei der provokantischen Erben, Andreas und Walentin Schweinoch, welche sich angeblich in Pohlen oder Krakauer Gebieth aufhalten sollen immer uneröffuet mitdem Postvermerk zurük gekomen, dass sie nicht aufzufinden gewesen.

Die gedachten Gebrüder Andreas und Walentin Schweinoch werden daher hiermit edictaliter citirt, zur Instruction oberwähnter Provocations klage auf den 27ten Januar 1826 in unsere gerichts Kanzley zu Zabrze entweder in Person oder durch gesetzlich zulaessige mit gehöriger vollmacht und Information versehene Anwälde zn erscheinnen, im Ausbleibungs falle aber zu gewärtigen, dass sie der Diffamation in comtumaciam für geständig und die gerühmte Klage inne halb vier Wochen anzustellen, für schuldig geachret in dessen Entstehung aber ihnen ein ewiges Stillschweigen damit auferlegt werden würde.

Gleiwitz den 12 October 1825.

Das Gerichtsamt der Koeniglich = Baierschen Herrschaft Zabrze Beuthner Kreises.

Glatzer.